

Asiantuntijalausunto: Hallituksen
esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain
muuttamisesta, kotiinkuljetus

HE 173/2024 vp

Juha Mikkonen

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

Alkoholilla on kaksi päävaikutusta toimivaan kansantalouteen

1. Alkoholili lisää julkisen sektorin kustannuksia.

Muun muassa terveydenhuollossa, lastensuojelussa ja muissa sosiaalipalveluissa, poliisissa tai oikeuslaitoksessa.

2. Alkoholili vähentää veronmaksajien määrää.

Alkoholili heikentää tuottavuutta ja vaikuttaa kielteisesti väestön terveyteen sekä työ- ja toimintakykyyn sekä aiheuttaa ennenaikaisia kuolemia ja työkyvyttömyyttä.

EHYT ei kannata alkoholin verkkokaupan ja kotiinkuljetuksen sallimista.

Perustelut:

- **Alkoholi on ensisijassa sosiaali- ja terveyspoliittinen kysymys**, ei elinkeinopoliittinen.
- **Alkoholilain 1 §:ssä** mainittuna tarkoituksena on ehkäistä alkoholin käyttäjälle, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja.
- **Perustuslaki 19 § 3 momentti** määrittelee julkisen vallan tehtäväksi väestön terveyden edistämisen ja turvallisen kasvuympäristön takaamisen lapsille. Alkoholipolitiikan on tähdättävä väestön terveyden edistämiseen mukaisesti.
- **Maailman terveysjärjestö WHO, OECD ja useat tieteelliset asiantuntijaryhmät** suosittelevat alkoholin saatavuuden rajoittamista alkoholiin liittyvien haittojen ehkäisemiseksi, terveyserojen kaventamiseksi sekä eriarvoisuuden vähentämiseksi.
- **Alkoholi ei ole tavanomainen hyödyke**, koska se aiheuttaa haittoja käyttäjälle, muille ihmisille sekä yhteiskunnalle.

Julkisella vallalla ei ole vain oikeus, vaan myös velvollisuus ehkäistä alkoholihaittoja kustannustehokkaimmilla keinoilla.

Miten lainsäätäjä voi ehkäistä alkoholihaittoja?

Maailman terveysjärjestö WHO ja OECD ovat todenneet, että laajaan tutkimusnäyttöön pohjautuen väestötasolla kustannustehokkaimmiksi keinoiksi alkoholihaittojen ehkäisemiseksi seuraavat:

Hinnan sääntely esimerkiksi veropolitiikalla tai minimihinnalla

Saatavuuden sääntely esimerkiksi aukioloaikojen ja myyntipaikkojen määrän rajoittamisella

Markkinoinnin sääntely esimerkiksi kieltämällä markkinointi nuorten suosimissa paikoissa ja medioissa sekä pakolliset terveystunnukset tuotteissa

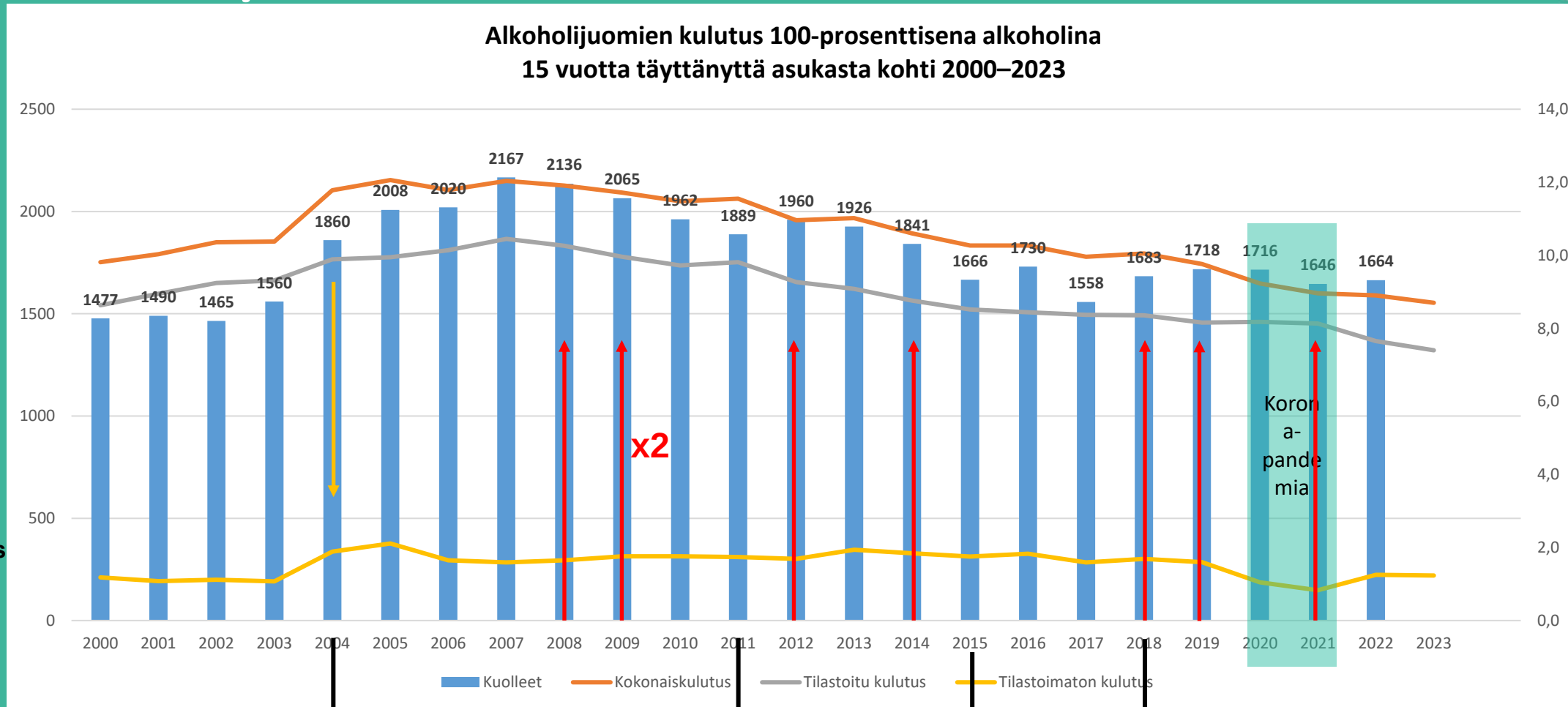

Suomalaiset eurooppalaistuneet vai sääntelyllä on vaikutusta?

Veron-
korotus

Veron-
alennus

Tuontikieltojen poisto

- Verovapaiden alkoholituotteiden tuontikiintiöiden poistaminen henkilökohtaiseen käyttöön.

EHYT perustettiin 11.6.2011

- Kulutus laskenut 2,9 l per hlö

Markkinointikiellot

- Mm. radio ja tv-mainonnan kiello ennen klo 22

Uusi alkoholilaki 2018

- Valmistustaparojoitteen poistaminen & alkoholin saatavuuden lisääminen pt-kaupoissa (5,5 %)

Vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin

Alkoholin haitat muille kuin käyttäjälle itselleen

Terveys ja turvallisuus	Yhteiskunta	Perheet ja lapset	Raskauden aikainen käyttö ja sikiövauriot
pahoinpitelyt, tapot ja muut väkivaltarikokset liikenneonnettomuudet työturvallisuuden vaarantuminen tulipalot muu riskikäyttäytyminen, mm. tartuntataudit	terveydenhuollon kustannukset järjestyshäiriöt julkisilla paikoilla poliisin ja pelastustoimen kustannukset ilkevallan kulut vankeinhoitojärjestelmän kulut oikeudenkäyntien kulut alentunut tuottavuus	lasten tarpeiden laiminlyönti lähisuhdeväkivalta vanhemmuuden ongelmat ja avioerot mielenterveys ja päihdeongelmat taloudelliset ongelmat	fetaalialkoholisyndrooma (FAS) ja muut vakavat kehityshäiriöt alhainen syntymäpaino epigeneettiset ylisukupolviset vaikutukset kehitykseen

Jo nyt alkoholi aiheuttaa merkittävästi terveydenhuollon hoitotarvetta

Vuosittain alkoholi aiheuttaa jo nyt:

46 000

sairaalakäyntiä

97 000

alkoholisairauksista
johtuvaa hoitovuorokautta

2800

työkyvyttömyys-
tapausta

yli **4000**

kuolemaa suoraan
tai välillisesti⁴

**Alkoholi on yhteydessä myös
suureen osaan tapaturmista:**

jopa **40 %**

tapaturman vuoksi hoitoon
hakeutuvista potilaista on päihtyneitä⁵

20 %

tapaturmaisesti kuolleista on ollut
alkoholin vaikutuksen alaisena⁶

Alkoholin käyttö vaarantaa terveyden 560 000 suomalaisella.⁷

Vaikutukset lapsiin ja perheisiin

Perustuslain mukainen tehtävä taata lapsille turvallinen kasvuympäristö

- Suomessa **elää yli 89 000 Näkymätöntä Lasta** perheessä, jossa vähintään toisella vanhemmalla on vakava päihdeongelma.
- Vanhemman **alkoholin käyttö ja siihen liittyvä väkivaltaisuus ovat yleisimmät syyt lapsen huostaanotolle**. Vuonna 2023 kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli 11 300 lasta ja näistä kiireellisesti sijoitettuja 4 873 lasta
- **Lastensuojelun resurssitilanne** on jo nyt **huolestuttava**, eikä kestä alkoholin lisäämää kuormitusta ilman vakavia lasten kasvua ja kehitystä vaarantavia seurauksia.
- Vuonna 2023 lastensuojeluilmoitus tehtiin 110 269 lapsesta eli yli 10 prosentista lapsia.

Faktoja: www.nakymattomat.fi

**PAAHTEINEN,
TANNIININEN,
MAUSTEINEN,
PELOTTAVA**

Ajattele itseäsi pidemmälle.
Ei sallita alkoholijuomien
kotiinkuljetusta.

NAKYMATTOMAT.FI

Ikärajavaltvonta heikkenee

- Pohjoismaiden valtion alkoholiyhtiöt ovat kenneet toteuttamaan vastuullista ikärajavaltvontaa alkoholin myynnissä.
- Päihtymysvalvonnasta tai myynnistä kieltäytymisestä ei ole vastaavaa tilastoa.
- Alkoholi- ja nikotiinipolitiikan uudistukset tulevat haastamaan koko valvontakoneistoa.
- Alkoholipoliittiset mielipiteet -kyselyssä **75 prosenttia vastaajista** ei luottanut lainkaan tai luotti vain melko vähän valvonnan tehokkuuteen mahdollisen alkoholin kotiinkuljetuksen osalta. (THL, 2024).

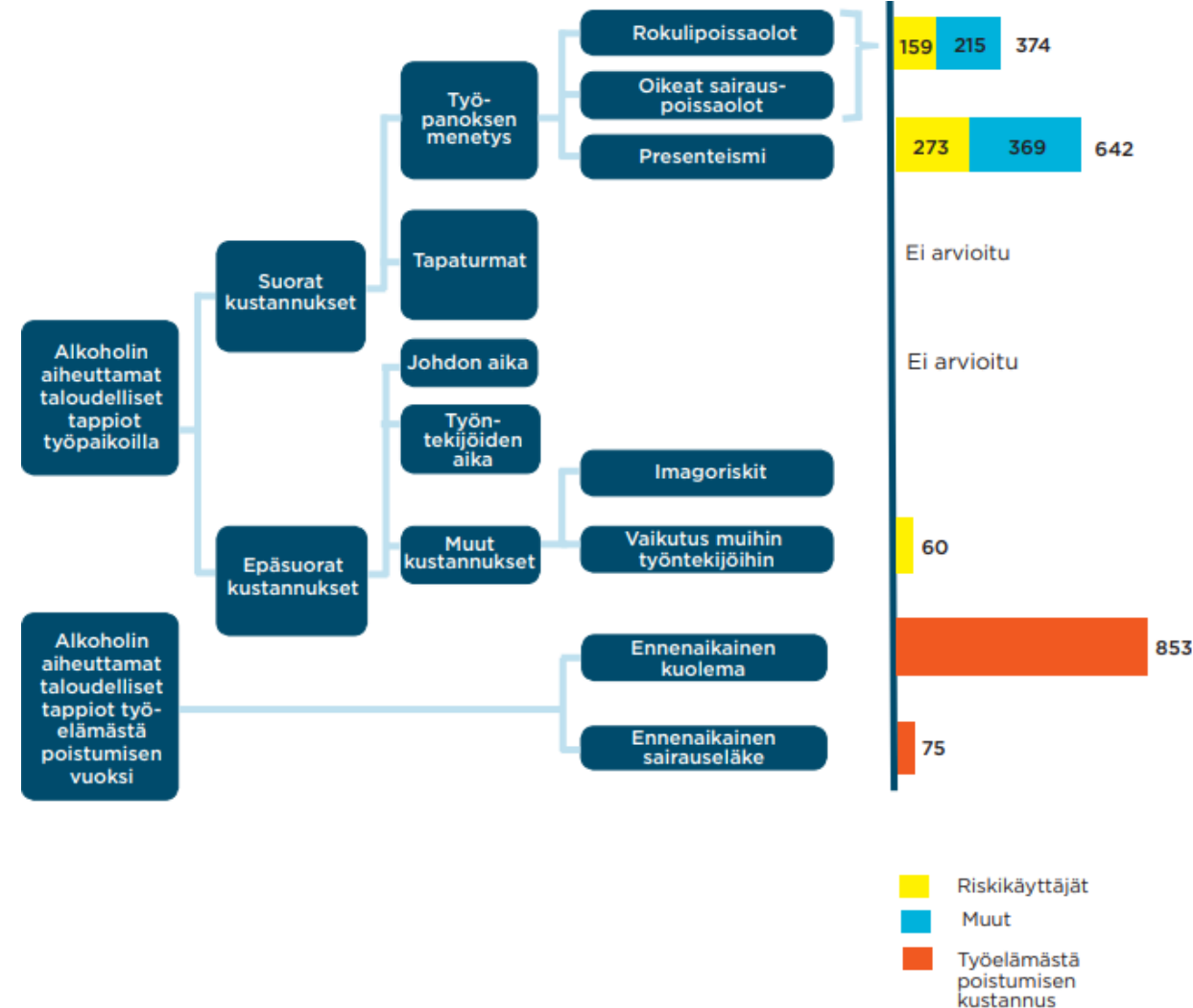
	Ikärajavaltvonnan onnistuminen (2022)
Alko (Suomi)	97,9 %
PT-kauppa (Suomi)	84 %
Systembolaget (Ruotsi)	96 %
Vinmonopolet (Norja)	91 %

Vaikutukset talouteen

Alkoholin haittavaikutukset työpaikoilla ovat merkittäviä

- Arviolta 6–12 prosenttia suomalaisista aikuisista lukeutuu alkoholin riskikäyttäjiin.
- Alkoholin aiheuttamat taloudelliset tappiot työpaikoilla voidaan jakaa suoriin ja epäsuoriin kustannuksiin.

Lähde: Rantapuska, E. & Miettinen, A. Numerot Puhuvat (2018)

Yhteensä
~500
miljoonaa
euroa
vuodessa

Yhteensä
~600
miljoonaa
euroa
vuodessa

Yhteensä
~900
miljoonaa
euroa
vuodessa

Vaikutukset viranomaisiin

Lait rappeutuvat ilman valvontaa

- Valvira ja AVIt ovat käymässä läpi suurta organisaatiomuutosta.
 - [Lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston toimeenpanohanke - Valtiovarainministeriö](#)
- Samalla lisätään valvontatehtäviä ilman lisäresursseja:
 - Muun muassa uusien nikotiinituotteiden valvonta, kotiinkuljetuksen valvonta, valmistamistavan valvonta
- Alkoholihallinnon resurssit ovat vähentyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana yli 40 % (Alkoholihallinnon valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2019-2024).
- Jos kotiinkuljetus viranomaisten resurssit tulee varmistaa, jotta valvontaa pystytään toteuttamaan tehokkaasti ja vaikutuksia arvioimaan.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2024 Alkoholipoliittiset mielipiteet -kyselyssä 75 prosenttia vastaajista ei luottanut lainkaan tai luotti vain melko vähän valvonnan tehokkuuteen mahdollisen alkoholin kotiinkuljetuksen osalta.

Tutkimuksen ja valvonnan tietopohja ja työkalut tulee varmistaa lainsäädännössä

- Toimittajan velvollisuus on pystyttävä todentamaan jälkikäteen, miten ja kuinka usein ikäraja- ja päihtymysvalvontaa on toteutettu sekä kuinka usein luovutuksesta on kieltäydytty.
 - Data tulee kerätä yhteiseen järjestelmään, joka olisi avoin viranomaisille ja tutkijoille.
 - Ikäraja- ja päihtymysvalvontaa ei voi jättää ainoastaan yritysten omavalvonnanvastuulle.
- Lakiin tulee kirjata viranomaisille ja tutkijoille laajat pääsyoikeudet osto-, myynti-, ikäraja- ja päihtymysvalvonnan tietoihin valvonta- ja tutkimustarkoituksissa.
- Viranomaisille on tärkeä myöntää mahdollisuus tehdä koeostoja toiminnan tehokkaaseen valvontaan.
- Laiminlyöntien mahdollisena lopputuloksena on oltava riittävän merkittävät sanktiomaksut sekä toimitusluvan menetys.
 - Seuraamusmaksun suuruudessa tulisi ottaa mallia valmisteilla olevasta rahapelilaista.

Jos uudistus päädytään
toteuttamaan, niin siinä
tulisi huomioida seuraavat
asiat

Toimituslupa:

- Uudistus tulisi toteuttaa alueellisena pilottina esimerkiksi valikoidussa kaupungissa tai yhdellä hyvinvointialueella.
- Pikatoimitukset pitäisi kieltää.
- Kerralla toimitettavan alkoholin määrää tulisi rajata.
- Alkoholin toimittamisen lainmukaisuudesta tulisi aina kuulua alkoholikauppaa harjoittavalle yritykselle, ei pelkästään alkoholin toimittajalle.
- Vastuuta valvonnasta ja seuraamuksia ei tule sysätä yksittäisille haavoittuvassa asemassa oleville pikälähetille.
- Jos toimituslupamallia edistetään, luvalle asetetaan tiukat ehdot ja vaatimukset sekä sanktiot.
- Kuljetuksen toimittajille tulee säätää velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus ja huoli-ilmoitus, mikäli hänellä herää huoli ihmisen tai perheen tilanteesta.

Toimitusten rajoitukset:

- Toimituskiellot tulisi laajentaa koskemaan ainakin seuraavia paikkoja:
 - ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisä- ja ulkotilat
 - leikkikenttiä, joista on laadittava kuluttajaturvallisuuslain mukainen turvallisuusasiakirja
 - lastensuojelulain tai mielenterveyslain nojalla hoitoa antavien laitosten ulkoalueita, jotka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille; (13.4.2022/283)
 - kaupungin tai kunnan järjestämiä liikuntapaikkoja tai nuorisotiloja
- Alkoholin tilaaminen julkisille paikoille on ristiriidassa järjestyslain kanssa, jonka mukaan päihdyttävän aineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla.

Alkoholipolitiikasta puuttuu kokonaisarvio

Hallitusohjelma ei tunnista alkoholia osana sosiaali- ja terveystaloutta:

- Enintään 8 prosenttia alkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja juomia voi myydä päivittäistavarakaupoissa. (s. 105)
- Puoliväliriiheen mennessä tehdään STM:n ja TEM:n yhteistyössä selvitys 15 prosentin vahvuisten viinien myynnin vapauttamisesta. (s. 105)
- Riippumaton selvitys alkoholipolitiikan sääntelyn siirtämisestä sosiaali- ja terveysministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. (s. 105)
- Selkiytetään vallitseva epäselvä tulkinta yksiselitteiseksi siten, että suomalaisilla on oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä. (s. 105)
- Mahdollistetaan myös Alkolle ja kotimaisille vähittäismyyntiluvallisille toimijoille alkoholin verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuitenkin ikäraja- ja valvonta turvaten. (s. 105)
- Laajennetaan ostajan verovelvollisuutta alkoholin verkkokaupassa. +20M € (s. 237)
- Kiristetään väkevien alkoholijuomien ja viinien verotusta +40M € (s. 237)
- Kevennetään oluen verotusta -25M € (s. 237)
- **Hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä tehtävää ja asemaa. (s. 105)**

Alkoholilakeihin esitettäviä muutoksia ja niiden vaikutuksia on välttämätöntä tarkastella kokonaisuutena kestävän kansantalouden ja -terveyden kannalta eikä yksittäisten elinkeinosektoreiden lyhyen aikavälin taloudellisten etujen näkökulmasta.

Lähteitä

Babor, T. ym. (2022). Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy (3. painos). Oxford University Press.

<https://global.oup.com/academic/product/alcohol-no-ordinary-commodity-9780192844484?cc=fi&lang=en&>

Campbell, C. A. et al. (2009). Task Force on Community Preventive Services. The effectiveness of limiting alcohol outlet density as a means of reducing excessive alcohol consumption and alcohol-related harms. American Journal of Preventive Medicine, 37(6), 556-569.

Finnish Consulting Group FCG ja EHYT. 2024. Mitä jos laskisimme toisin? – Alkoholin kustannukset terveydenhuollolle. <https://ehyt.fi/tuote/mita-jos-laskisimme-toisin-alkoholin-kustannukset-terveydenhuollolle/>

Miettinen, A. et Rantapuska, E. 2018. NUMEROT PUHUVAT. Kuinka tehokkaasti alkoholin aiheuttamia taloudellisia tappioita työpaikoilla voisi vähentää? EHYT ry. <https://ehyt.fi/tuote/numerot-puhuvat/>

Luotonen, N. 2022. NUMEROT PUHUVAT 2. Alkoholin haitat suomalaisilla työpaikoilla: Kuinka paljon ne maksavat, miten ne ilmenevät ja miten niitä voi vähentää? <https://ehyt.fi/tuote/numerot-puhuvat-2/>

Sornpaisarn, B., Shield, K. D., Österberg, E. & Rehm, J. (toim.) (2017). Resource tool on alcohol taxation and pricing policies. Geneva: World Health Organization

THL. 2024. Päihdetilastollinen vuosikirja 2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-204-4>

Valvira. Alkoholin myyntitilastot 2017, 2018 ja 2023.

WHO (2012). European action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012–2020. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe

WHO (2021). Making the WHO European region SAFER. Developments in alcohol control policies, 2010-2019. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe.

A close-up of a silver microphone on a stand, positioned on the left side of the slide.

Kiitos!

Lisätietoja:

Juha Mikkonen
Toiminnanjohtaja, PhD, VTM

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry

juha.mikkonen@ehyt.fi